ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI
VII. Dizi - Sayı 196

I. ULUSAL TARİH İÇİNDE SAFRANBOLU SEMPOZYUMU

(4-6 MAYIS 1999)

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ — ANKARA
2003

SAFRANBOLU VE YÖRESİNDE TÜRBELER

YAŞAR KALAFAT

GİRİŞ

Safranbolu türbelerinden biz ilkin Hacı Emin Efendi Türbesi, Hasan Paşa Türbesi, Hasan Dede Türbesi, Şeyh Mustafa Paşa Türbesi, Yıldız Baba Türbesi, Kırkılli Ergüllü Türbesi, Göveren Türbesi (Geyikli Baba Türbesi) üzerine bir bildiri hazırlamayı düşünmüştük. Sonra Eflani'den; Çalışlar Mahallesi Türbesi, Acıağaç Türbesi, Küşre Türbesi, Çaycuma'dan Veli Baba Türbesi, Kastamonu merkezinden İsmailbey Türbesi, Hatun Sultan Türbesi, Adilbey Türbesi, Benli Sultan Türbesi, Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Türbesi, Atabeygazi Türbesi, Müfessir Alaeddin Efendi Türbesi, Karanlık Evliya Türbesi, Asıklı Sultan Türbesi, Deveci Sultan Türbesi, Taşköprüden Nevruz Sultan Türbesi, Bozkurt'tan Şeyh Şaban-ı Veli Türbesi, Çatalzeytin'den Akcakoca - Alagöz Türbesi, Kızlar Türbesi, Daday'dan Hasan Şeyh Türbesi, Çayırlı Türbesi, Kızlar Türbesi, Daday'dan Hasan Şeyh Türbesi, Çayırlı Türbesi, Devrekani'den Kurtşeyh Tekke Türbesi, İhsangazi'den Haraçoğlu Türbesi, Fakir Dede Türbesi, Hamza Dede Türbesi, Küre'den Baki Sultan Türbesi, Seydimer'den Seyit Zülfigar Türbesi, Taşköprü'den Şeyh Hüsamettin Türbesi, Abdal Hasan Türbesi'ni ekledik.

Türbelerin ayrıntılı adresini verdikten sonra türbede yatan zatın kimliği, türbeyi yaptıran ve bakımını sürdürenlerin kimler olduğu, mimarî özellikleri, müştemilatı, türbenin ziyaret amacı, yılda kaç kişi tarafından ziyaret edildiğine dair bilgi verdiğimiz bildirimizden amaçladığımız hedef; halk inançlarımızı bir kültür vasatı olarak irdeleyip geçmişten günümüze taşınabilecek kültür değerlerimizi tespit etmektir. Günümüzden geçmişe yönelinerek millî mitolojinin inşaası için tespitler yapmaktır. Bu arada Safranbolu ve yöresinden yapılacak tespitlerin Anadolu'nun diğer kesimleri ve Türk dünyasının diğer yöreleri ile karşılaştırmak, halk inançlarımızı kodlayıp katagorileştirmekte, malzeme üretmektir.

METİN:

Haci Emin Efendi Türbesi: Karabük ili Safranbolu ilçesi Zulmiye Camii yanındadır. Türbede ayrıca Hacı Mehmet Efendi, Hacı Emin Efendi, Ahmet Efendi ve Muharrem Efendi'nin mezarları vardır. Türbenin iki penceresi arasındaki kitabesine göre, 1866-67 yılında ölen Halveti Tarikatı şeyhlerinden Şeyh Emin Efendi'ye yapılmıştır.

Hasan Paşa Türbesi: Karabük ili Safranbolu ilçesi Hıdırlık mevkiindedir. Türbede I. Abdulhamit tarafından 1845 yılında Koca Ragıp Paşa'nın oğlu eski Köstendil Kaymakamı sürgün Hasan Paşa yatmaktadır. Türbeyi I. Abdulhamit yaptırmış olup, sekizgen gövdeli üstü kubbeli kesme taştan yapılmış bir türbedir. Türbenin ortasında bezemeli sanduka vardır. Türbe, istek ve arzuların yerine gelmesini isteyen kişilerce ziyaret edilir. Bu arada evlenmek isteyen genç kızlar, imtihana girecek öğrenilerce de ziyaret edilir. Türbeye penceresinden para ve benzeri şeyler de atılır. Türbenin bakımını Safranbolu Belediyesi ve halk yapmaktadır. Yılda 10-15.000 kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Hasan Dede Türbesi: Karabük ili Safranbolu ilçesinde Çavuş mahallesindedir. H.1319 yılına tarihlendirilmiş olup türbede Dede'den başka bir de paşa yatmaktadır. 1985 yılında belediyece tamir edilmiştir. Mezarlar beton taşları yontma taştandır. Maddi ve manevi rahatsızlıklar için ruhlarına fatiha verdikten sonra yardım istendiğinde, anında yerine geldiğine inanılır. "Bizler Yedi Tepe[1] Yatarız Yedimiz Birbirimizi Görürüz" dedikleri ifade edilmektedir. Bakımını ziyaretciler yapmaktadır. Yıllık ziyaretçi sayısı 500-750 civarındadır.

Şeyh Mustafa Paşa Türbesi: Karabük ili Safranbolu ilçesi mezarlık yanındadır. Burada Halveti Şeyhlerinden Şeyh Mustafa yatmaktadır. 1871-72 yılında yapılan türbe kara gövde üzerine ahşap çatıyla örtülür. Türbe iki sıra halinde yerleştirilmiş 5 sanduka vardır. Buraya, nasibinin açılmasını isteyen genç kızlar ve arzu istekleri olan dilek sahibi halk gelmektedir. Türbelerin pencerelerine bez parçaları bağlanılmakta[2], para atılmakta ve mum yakılmaktadır. Bakımı halk tarafından yapılan türbeyi yılda 5.000 kişi ziyaret etmektedir.

Yıldız Baba Türbesi: Karabük ili Safranbolu ilçesindedir. Burada Yıldız Baba ve arkadaşlarının yattığı ifade edilmektedir. Türbe kagir-kerpiç olup mimarî özelliği yoktur. Müştemilatında dinlenme ve okuma odası vardır. Halk burayı çeşitli dilek ve temenniler için ziyaret eder. Mahalle sakinlerinin temizliğini yaptığı türbeyi yılda 1.500-2.000 kişi ziyaret etmektedir.

Kirkilli Ergülle Türbesi: Karabük ili Safranbolu ilçesi Kirkilli mahallesi Karaman çukurundadır. Babanın Horasan Eri[3] olduğu ifade edilir. 1988 yılında tamir ettirilmiştir. Mermer bir mezardır.

[1] Yeditepe: Tepe, Türk halk inançlarında ululuk sembolüdür. Yüksek dağların tepeleri, Allah'a yakın kabul edilmiş ulu kişilerin definleri buralara yapılmıştır. Yedi sayısı muhtemelen tasavvuftaki "Yedi"lerden geliyor olmalıdır.

[2] Bez bağlamak: "Çaput bağlamak" "Adak bezi" halk inançlarında adak nevidir. İlk tezahürü Gök Tanrı inançlarına kadar uzanmakta ve Türk dünyasının her kesiminde görülmektedir.

[3] Horasan Eri: Horasan'dan gelmiş Veli manasındadır. Hepsi silahlı savaş vermemişlerdir. Horasan - Türkistan Evliya lokaline mensup veli olup, hayatta olan bu tür veli de vardır. Muhakkak göçmüşler arasında ve tarihte aranılması gerekmez. Er, evliya, ermiş, eren aynı anlamda olup, eren daha geniş anlamdadır. Erenler daha ziyade dede seviyesine gelmiş, 4. dereceden mürşit adayı şeyhlerdir. (Bu konuda bkz. Yaşar Kalafat, "Horasan Eri Olarak Bilinen Yatırlarla İlgili Halk İnançları ve Dinî Pratikleri", *Yeni Form*, Aralık, 1994, s. 307, s. 43-48).

Evliya olarak bilinen Engüllü Baba'yı halk maddi ve manevi temennileri ile dilekleri için ziyaret eder, dualar yaparak adaklarda bulunur. Tamiratını ve mescidini İhsan Yenigün, Mehmet Çavuş ve Mustafa Aksoy'un yaptırdığı türbeyi yılda 1.000-1.500 civarında insan ziyaret etmektedir.

Göveren (Geyikli Baba) Türbesi: Karabük ili Safranbolu ilçesi Kırıklar köyü Göveren Mahallesindedir. Mahalleye adını vermiştir. Türbedeki iki şahıstan birisi Abdullah Şeyh Efendi'dir. Türbe İ. Yenigün, M. Çavuş ve M. Aksoy tarafından tamirat ettirilmiştir. Betonarme ve taş duvarlıdır. Cami, lojmanı, yemek evi, abdesthane ve tuvaleti vardır. Geyikli Baba büyük bir veli[4] ve Allah'ın sevgili kulu olarak bilinir, manevi yardım istenir. Burada adak adanır, kurban kesilir. Ziyaretçilerin dileklerinin kabul olduğuna inanılır. Her yıl 3.500-5.000 kişi tarafından ziyaret edilir.

Çalışlar Mahallesi Türbesi: Karabük ili Eflanî ilçesi Çalışlar mahallesindedir. İsmi bilinmeyen zatın Horasan'dan (Horasan Eri) geldiği ifade edilmektedir. 1995 yılında tamirat görmüş betonarme kubbeli bir türbedir. Dua etmek ve şifa bulmak maksadıyla ziyaret edilir. 300-400 yıl evvel Eflanî'ye Horasan'dan gelen iki zat burada vefat edince definleri de burada yapılmıştır. Temizliğini köy halkının yaptığı türbeyi yılda 500 kişi ziyaret etmektedir.

Acıağaç[5] Türbesi: Karabük ili Eflanî ilçesi Acıağaç köyündedir. Köye ismini vermiştir. Zatın Şeyhoğlu Müslihiddin Efendi olduğu biliniyor. Ahşap dört direk üzerine inşaa edilmiş üzeri saçla kaplı bir türbedir. Türbe genellikle Hıdırellez günü dua amacıyla ziyaret edilir ve adak kurbanı kesilir. Bakımını köylülerin yaptığı türbeyi yılda 150 kadar kişi ziyaret etmektedir.

Küre Türbesi: Karabük'ün Eflanî ilçesi Demirli köyü Kürre mahallesindedir. Mahalleye ismini vermiştir. Türbede Şeyh Mahmut ve hanımı yatmaktadır. Taş duvarlarla örülü ahşap çatılı türbe Jandarma Oğulları İsmail Bey tarafından yapılmıştır. Kastamonu Valisi Abdurrahman Paşa tarafından tamir edilmiştir. Burada Hıdırellez günü adaklar kesilir, yemekler pişirilir, halka ikram edilir. Bakımını köy halkının yaptığı türbeyi, yılda 500 kişi ziyaret etmektedir.

Veli[6] Baba Türbesi: Zonguldak ili Çaycuma ilçesi Tarlaklar köyündedir. Hasan Karahatlı isimli şahıs burada türbedarlık yapmış ölünce buraya defnedilmiştir.

[4] Veli: Dost, "Veli olan Allah" veliden halkın anladığı varis velidir. Genelde Allah'ın yakını demektir.

[5] Ağaç: Ağaç, kutsal ağaç, Türk mitolojisinden kaynaklanan ve Türk halk kültüründe kült oluşturan bir kültür kotudur. Kutsal ağaçların çok kere yaprakları, dalları, kuru gövdeleri de kutsaldır.

[6] Veli: Geniş anlamda Allah'a yakın olan anlamındadır. Üç kişilik bir ailede de fertlerden birisi Allah'a daha yakın olduğu için o evin velisidir veya kötü huylardan uzaklaşmış kişi Allah'ın nimetlerinden nasip aldığı için velidir. Ancak bütün velilerde seviyeleri itibariyle farklıdırlar. Varis veliler talepleri havale ederek de verdirirler. Her veli muhakkak yatır değildir. Yatır manevi statü itibariyle daha alttadır. Bir anlamda yatır rahatsız edilmemesi gereken kimsedir. Her yatır seyittir. Her seyit yatır değildir.

Baba: Bazı tarikatlara Baba, Dede, Dede Baba ve bazı tarikatlarda Dede, Dede Baba ve Baba sıralanmasına göre hiyararşik bir mevkidir.

Türbe köylüler tarafından tamir edilmiştir. Kabri üzerinde uzunca bir taş etrafında demir parmaklık ve bir mescit vardır. Türbeye ruhsal hastalığı olanlar, çocuğu olmayanlar, çocuğu yaşamayanlar ziyarete gelir, kurban keser çaput bağlarlar. Halk ermiş bir kimse olduğuna inanılan Veli Baba'nın buraya uçarak[7] geldiğine, iki kardeşinin Ali Baba ile Satı'nın türbelerinin yerinin bilinmediğine ifade etmektedir. Köylüler tarafından bakılan babanın 1.000 civarında ziyaretçisi vardır.

İsmail Bey Türbesi: Kastamonu ili merkezinde İsmailbey mahallesindedir. Mahalleye ismini vermiştir. Bu türbede Candaroğlu İsmailbey'in ailesinden ve ulemadan toplam 10 kişi medfundur. Candaroğlu İsmailbey'in türbesi kesme taştan kubbeli olarak yapılmış olup ön cephesi süslüdür. Mimarî ve tarihî değeri vardır. Fatihe okumak için yılda 5.000 kişi tarafından ziyaret edilir.

Hatun Sultan Türbesi: Kastamonu ili Cebrail mahallesi Selcuk sokaktadır. Türbede Candaroğlu İbrahimbey ile Osmanlı Sultanı Çelebi Mehmet'in kızı Selcuk Hatun'un çocuklarına ait toplam 8 lahit bulunmaktadır. Türbe Moloz taştan yapılmış olup üzeri tonozla örtülü olup üç dilimli kemer içerisindedir. Tarihî bilgi edinmek için yılda 300 kişi tarafından ziyaret edilir.

Adilbey Türbesi: Kastamonu ilçesi Terzi köyündedir. Türbede Candaroğlu hükümdarı Adilbey ve 5 kişi yatmaktadır. Kesme taştan çadır bitiminde iki katlı bir türbe olup, harap haldeki caminin bitişiğindedir. Burası evliyaya hürmetten ve tarihî bilgi edinmek için ziyaret edilir. Yılda 150 kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Benli Sultan Türbesi: Kastamonu ili Ahlat köyünde Benli Sultan mahallesindedir. Mahalleye ismini vermiştir. Nakşibendi-Bayrami Şeyhi Muhiddin. Mehmet Efendi ve Postnişinlerine[8] ait toplam 10 adet sanduka vardır. Türbe Yavuz Sultan Selim Han tarafından yaptırılmıştır. Türbe harçla moloz taştan yapılmış olup üzeri kubbelidir. Türbe, cami, imaret mutfağı ve misafirhane ile birlikte külliye halindedir. Türbe buradaki evliyanın himmetinden istifade için ziyaret edilir. Benli Sultan'ın vahşi hayvanlar ile ünsiyet[9] içinde olduğu ve bazı hastalıkları tedavi ettiğine inanılır. 3.000 kişi kadar ziyaretçisi vardır.

Hz. Pir Şeyh Şaban: Veli: Kastamonu ili Musafakih mahallesi Gümüşlüce caddesindedir. Türbede; Halveti tarikatının Şabaniye kolunun kurucusu Şeyh Şaban-ı Veli ve kendisinden sonra aynı dergahta şeyhlik yapmış olan onüç zevata, şeyhin peşgirdar ve ibrikdarına[10] ait toplam 16 sanduka vardır. Türbe 1611 tarihinde Sul-

[7] Uçmak: Evliyanın uçması, vücudun enerjiye dönüşmesinden sonra kanat-kol çarpmadan istenilen yere gitmesidir. Tayyi mekan olayıdır. Özel atlarla yapılması halinde miraç olur. Bu atlar kanatlıdır. Ayrıca at Gök ehli de vardır. Masallardaki "Gak desem et, gak desem süt" katı ve sıvı yakıttır (S. Güngör, *a.g.e.*).

[8] Postnişin: Tarikat yetkilisi.

[9] Vahşi Hayvanlarla Ünsiyet: Hayvanlarla konuşabilmek, onları uzlaştırabilmek gücü.

[10] Peşgirdar: Tarikatlarda görevli bir statü.
Ibrıkdar: Tarikatlarda görevli bir statü.

tan I. Ahmet döneminde Şehzade Osman (Genç Osman)'ın emri ile Ömer Kethuda tarafından yapılmaya başlanmış daha sonra hayırseverlerin yardımı ile tamamlanmıştır. Türbe kesme taştan tek kubbeli ve üzeri kurşun örtülüdür.

Türbenin müştemilâtındaki, Kütüphane, Asa Suyu[11], Dergâh Evleri, Şadırvan, Cami ile birlikte ihata duvarları ile çevrilidir.

Burası, Şeyh Şaban-ı Veli ve postnişinlerinin ruhaniyetinden istifade ve asa suyundan şifa bulmak amacıyla para atılmaktadır. Şeyh Şabân-ı Veli'nin çok sayıda kerameti anlatılmaktadır. Türbeye koruma derneği tarafından bakılmaktadır. Yıllık ziyaretçi sayısı 25.000 civarındadır.

Atabeygazi Türbesi: Kastamonu'nun Atabeygazi mahallesindedir. Türbede sekiz adet sanduka bulunmaktadır. Bunlardan birisi Kastamonu Fatihi Hüsamettin Çobanbey'e aittir. Türbe tuğladan yığma tekniği ile yapılmıştır. Dışarıdan silindirik, içeriden sekizgen köşeli olup ahşap tonozla örtülüdür. Müştemilatındaki cami ve mezarlar duvarla çevrilidir. Burası, medfun olanların himmetinden istifade tarihî ve mimarî bilgi edinmek için ziyaret edilir. Atabey Gazi'nin[12] fetihten sonra keramet göstererek, daha önce kilise olan binayı camiye çevirdiği rivayet edilir. Türbenin bakımını cami görevlileri yapmakta olup yıllık ziyaretçi sayısı 150 civarındadır.

Müfessir Alaeddin Efendi Türbesi: Kastamonu ili Topcuoğlu mahallesi Tevser Tepesi'ndedir. Türbede Müfessir Alaeddin Efendi, Ali Senai Efendi, İzbelizade Mehmet Efendi ve sahibi bilinmeyen 3 mezar vardır. Türbeyi Candaroğulları Beyliği'nin kurucusu Şemseddin Yaman Candar M. 1289 yılında yaptırmıştır. Burası evliyanın himmetinden[13] istifade için ziyaret edilip Fatiha okunur. Bakımını hayırseverlerin yaptığı türbeyi yılda 3.000 kişi ziyaret etmektedir. Öğrencilerine ders verirken vefat etmiştir. Rüya vasıtasıyla öğrencilerini cezbedip mezarı başında hatim indirtmiştir.

Karanlık[14] Evliya Türbesi: Kastamonu Yavuz Selim mahallesi Karanlık Evliya sokaktadır. Adını sokağa vermiştir. Türbede kimliği bilinmeyen bir tek sanduka vardır. Bu zatın Candaroğulları veya Çobanoğullarından olduğu sanılmaktadır. Türbe taştan 8 köşeli ve iki katlı olarak yapılmıştır. Koni bitiminde top çatısı vardır.

[11] Asa Suyu: Veli menkibelerinde çok geçer. Bazı veliler yürüdükleri yerlerin altında onlarla kendileriyle birlikte suyuda yürütürler. Bu su, velinin asasını bizzat kendisi yere vurunca çıkar. Yüklenmiş asalarda durum farklıdır. Velinin türbe veya tekkedeki asası veli göçtükten sonra da şifa dağıtırlar, dağıtabilirler. Zülfikar, Hz. Ali'nin elinde iken savaş halinde uzayabilirdi. (S. Güngör, *a.g.e.*)

[12] Gazi: Nefsi ile savaşıp kazanan kimse, cihada gidip gaza etmiş kimse, zahiren veya batinen gaza sahibi.

[13] Evliya himmeti: Evliyanın sağladığı manevi destek.

[14] Kara: Siyah Nura boyanmış olmak; bu nura boyanmış 1.400 ulu kişi vardır. Kut-ul Akbar gibi. Bütün Karaların hepsi 7. mertepeye gelmiş karalar değildir. Siyah giyinmek hükmetmek, tasarruf etmek anlamındadır. (S. Güngör, *a.g.e.;* Kara konusunda bkz. Yaşar Kalafat, "Türk Halk İnançlarında (Kara)", *4. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi*, Ankara, 4-8 Kasım 1997).

Bitişiğinde aynı isimle bir mescit vardır. Burası Fatiha okumak, sanat ve tarihî bilgi edinmek için her yıl 1.000 kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Aşıklı Sultan Türbesi: Kastamonu ili Topçuoğlu mahallesinde Kalekapısı caddesi kümbet sokaktadır. Burada Aşıklı Sultan isimli Türk hükümdarı Magripli Mehmet Efendi ve üç şehitle birlikte 5 sanduka vardır. Türbenin gövdesi moloz taş ön cephesi kesme taştan kemerli iki katlı ve üzeri kubbe ile örtülüdür. Müştemilatındaki mescit ve bahçe ihata duvarı ile çevrilidir. Burası evliyanın himmetinden istifade ve tarihî bilgi edinmek için ziyaret edilir. Aşıklı Sultan Kastamonu'nun Bizanslılardan alınması döneminde şehit olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında şehrin valisi türbede çıkan bir yangın sonucu ayaklarının yandığını rüyasında görür, halen ayaklarının yanığı görülmektedir. Türbeye hayırsever vatandaşlar bakmaktadır. Yılda 10.000 ziyaretçisi vardır.

Deveci Sultan Türbesi: Kastamonu ili Deveciler mahallesindedir. Burada Yusuf Horasanî (Deveci Sultan) Elyakut Hoca, Hacı Kadem Efendi, Miralay Mehmet Alibay ve kimlikleri bilinmeyen 8 kişi yatmaktadır. Aynı isimli caminin haremi dahilinde olup üzeri ahşaptır. Burası Fatiha okumak ve tarihî bilgi edinmek için ziyaret edilir. Yusuf Horasanî bölgenin fethinden önce, deve çobanı görünümüyle arkadaşları ile birlikte Kastamonu'ya gelerek bölge halkını İslama ısındırmak amacıyla çalışmalar yapmış ve fetih sonrasında da büyük yararlılıkları görülmüştür. Türk-İslam misyoneridir. Yılda 1.000 ziyaretçisi olan türbenin bakımını cami görevlileri yapmaktadır.

Nevruz Sultan Türbesi: Kastamonu ili Taşköprü ilçesi Obrucak köyündedir. Türbede 4 adet tahta sanduka bulunmaktadır. Banisi belli olmayan türbe 1869 yılında yaptırılmıştır. Üzeri kiremitli betonarme bir türbedir. Medfun olanların himmetinden istifade için ziyaret edilerek Fatihalar okunmaktadır. 1.000 civarında ziyaretçisi olan türbenin bakımını Obrucak köylüleri yapmaktadır.

Akcakoca - Alacagöz Türbesi: Kastamonu ili Çatalzeytin ilçesi Pirî köyü Soydaş mahallesindedir. Mimarî özelliği olmayan türbe, köy mezarlığındadır. Buraya çocuğu olmayanlar, sakat olanlar duaya gelirler. İstiklal Savaşı sırasında burada yatan şahsın savaşa gidip askerlere komuta ettiği, cami imamının zaman zaman bu şahsa ait olduğu inanılan ayak sesleri duyduğu ifade edilmektedir[15]. Yılda 60 kadar ziyaretçisi vardır.

Kızlar Türbesi[16]: Kastamonu Çatalzeytin ilçesi Samancı köyündedir. Moloz taştan yapılmıştır. Burasını daha ziyade çocuğu olmayan kadınlar ziyaret eder, Kelam-ı Kadim okur, dua eder, horoz kesip fakirlere ikram ederler. Türbenin aşağısında

[15] Anamaykıl: Eski Türk inançlarında da, ülke düşmana karşı savaşırken, bazı ruhlar da insanlara yardımcı oluyordu. Muhammediyatta aynı inanç, yeşil sarıklılar olarak geçmektedir.

[16] Kızlar: Bakınız, Yaşar Kalafat, "Türk Halk İnançları İtibariyle Doğu Anadolu ve Toroslarda Kırk Motifi", *Milli Folklor*, Yaz, 1994, s. 22, s. 15-22.

bulunan kuyunun başında iki gelin kızın ellerinde su kapları olduğu halde türbenin bulunduğu yere gelip kayboldukları, zaman zaman türbenin yerinde bir ışığın parladığının görüldüğü, türbenin adını buradan aldığı ifade edilmektedir. Fazla bakımı yoktur. 150-200 kişi civarında ziyaretçisi vardır.

Hasan Şeyh Türbesi: Kastamonu ili Daday ilçesi Hasan Şeyh köyündedir. Köye adını vermiştir. Şeyhe hürmeten türbe ziyaret edilir. Yağmur duası buradan yapılır. 50 civarında ziyaretçisi vardır.

Çayırlı Türbesi: Kastamon ili Daday ilçesi Çuyuk köyündedir. Bakımı köylü tarafından yapılır, mimarî özelliği yoktur.

Kurtşeyh[17] Tekke Türbesi: Kastamonu ili Devrekani Tekke mahallesindedir. Türbede Hüseyin Dede, Veli Dede, Kurt Dede namıyla anılan zatlar yatmaktadır. Türbe taştan ve tuğladan örülmüştür. Türbe sadece dua niyetiyle ziyaret edilmektedir. Bakımı cami görevlilerince yapılan türbenin 500-1.000 civarında ziyaretçisi vardır.

Haracoğlu Türbesi: Kastamonu ili İhsangazi ilçesi İsalar mahallesi Haracoğlu sokaktadır. Bu türbede Sadettin Veli Hazretleri ve yanında da 20'den fazla yatır bulunmaktadır. Kimin tarafından ve ne zaman yaptırıldığı bilinmemektedir. Tekke ve türbelerin kapatıldığı dönemde tüm belge ve dökümanlar ilgililerce alınmıştır. Türbe sekiz köşeli olup iç duvarlar tuğla, çatısı ahşap ve kiremittir. Türbenin camii, şadırvanı ve dışında mezarlığı vardır. Türbenin dışında bulunan Asa Suyu'nun Kaya'dan çıktığı yerde şifa niyetine hasta çocuklar yıkanmaktadır. Burası sünnet[18] merasimi ve düğünlerde ziyaret edilmektedir. Havaların kurak gittiği bir dönemde Sadettin Veli Hazretlerinin abdest almak için kayaya asasını vurarak çıkardığı sudur[19]. Türbenin önündeki taş dibeğin ise Ilgaz ilçesinden keramet yoluyla getirildiği rivayet edilmektedir. Türbenin bakımı mahalle sakinlerince yapılmakta ve yılda 1.500 kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Fakir Dede Türbesi: Kastamonu ili İhsangazi ilçesi Çiçek pınar köyündedir. Türbede Fakir Dede ve Kezban Ana yatmaktadır. Eski türbe çürüyüp çökünce yerine 5x6 m^2 ebadındaki betonarme türbeyi köylüler yapmıştır. Köy halkı tarafından bakımı yapılan türbeyi yılda 60 kadar kişi ziyaret etmektedir.

Hamza Dede Türbesi: Kastamonu ili İhsangazi ilçesi Hocahacip köyündedir. Türbede 3 erkek, 2 kadın, 5 kişi medfundur. Yatırlardan birinin Hamza Dede

[17] Kurt Şeyh: Kurt, Türk mitolojisinde önemli bir yer tutarken, kurt muhtemelen damına giren bir hayvandı.

[18] Sünnet Ziyaret: Sünnet yaptırılacak çocuğa eğlenceli bir şekilde özel kıyafetleri ile ulu mezarları ve aile büyüklerinin kabirleri ziyaret ettirilir. Kelam-ı Kadim okutup hayır işletilir. Düğün Ziyareti: Düğün merasimlerinden evvel çiftler ulu mezarları ve göçmüş aile büyüklerini ziyaret eder, Fatiha okur, hayır sadakası verilir.

[19] Şifalı Su: Kutsal olduğu kabul edilen sulardan şifa umulması.

adında bir zat olduğu söylenilmektedir. Bir başka rivayete göre de Haracoğlu Türbesi'nde yatan Sadettin Veli Hazretlerinin kardeşidir. Kimin tafafından ve ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Türbeler yığma taş duvar, tavanı ahşap ve çatısı kiremitle örtülüdür. Türbenin bakımını Akdelioğulları yapmaktadır.

Baki Sultan Türbesi: Kastamonu ili Küre ilçesindedir. Halkın taştan yaptığı bu türbe mimarî özelliği olmayan ve ne zaman yapıldığı bilinmeyen bir yapıdır. Burası Kuran okunup, dua edilip, namaz kılınan bir yapıdır. Burada okunan duaların kabul edileceği düşüncesinden hareketle burası teberrüken ziyaret edilmektedir. Baki Sultan'ın bir kardeşi vardır. Bu iki kardeş buraya Emeviler zamanında gelmiştir. Diğer kardeşler Köstekciler köyünde şehit olmuştur. Muhammet Bakir Hazretlerinin burada kabri değil makamı bulunmaktadır. Ziyaretçiler daha ziyade bayram ve cuma günleri yılda 150 kişi olmaktadır.

Seyit[20] Zülfikar Türbesi: Kastamonu ili Seydiler ilçesindedir. Burada, Seyit Zülfikar, Müftüzade Salih Ağa ve kimliği bilinmeyen iki mezar vardır. Türbe, Müftüzade Esseyyid Salih Ağa tarafından H. 1232 tarihinde yaptırılmıştır. Türbe taş duvarlı ahşap örtülüdür. Seyit Zülfikar Hazretleri I. Abdulhamid döneminde yaşadığı, Kurukavak ağacına binme[21] gibi bir özelliği olduğu için düğünlerde çiftler, askere gidecek delikanlılar[22], Hacı adayları[23] ve sair zamanlarda halk alaylar halinde ziyarete gider dua eder. Cami yaptırırken 5-6 kişi tarafından getirebilecek taşları tek başına getirdiği, caminin önünde su çıkardığı, kardeşi ile iddiaya girmesi üzerine kurukavak ağacına binip seyahat ettiği söylenilmektedir. Seyit Zülfikar Hazretleri 3 kardeştir. Bunlardan birisinin Konya Seydişehir, diğer kardeşinin Afyon dolaylarında Seydiler isimli bir yerde olduğu, sülalelerinin Peygamber Efendimize (S.A.V.) dayandığı ifade edilmektedir. 1985 yılında halk bakımını üstlenmiş, 1994 yılında bu amaçla bir dernek kurulmuş olup yıllık ziyaretçisi 1 milyon civarındadır.

Şeyh Hüsamettin Türbesi: Kastamonu ili Taşköprü ilçesi Tabakhane mahallesindedir. Türbede İlyasbey İbni Kurd (Vefatı 1417), Emir sülalesinden ismi okunamayan bir zat (vefat 1421) Ali (Vefat 1301) ve kime ait olduğu bilinmeyen iki mezar daha vardır. Banisi belli olmamakla beraber 1461 yılında Candaroğulları Beyliği zamanında yapılmıştır. Bitişiğinde aynı isimle bir cami vardır.

Burası medfun bulunanların ruhaniyetinden istifade ve tarihî bilgi edinmek amacıyla ziyaret edilip burada Fatiha okunur. Şeyh Hüsamettin'in Çobanoğulları

[20] Seyit: Hz. Muhammed'in soyundan gelen onun ahlakından dolayı seçkin olmuş kimse, erkek olan seyit, aynı evsaftaki bayan ise seyidedir.

[21] Kuru Kavak'a binmek: Duvara binmek, kayaya binmek, kuru ağaca binmek onlarla uçmak evliya kerametlerindendir.

[22] Asker Ziyareti: Askere gidecek gençler, ulu mezarları ve ahirete göçmüş büyükleri ziyaret eder, dua ederler.

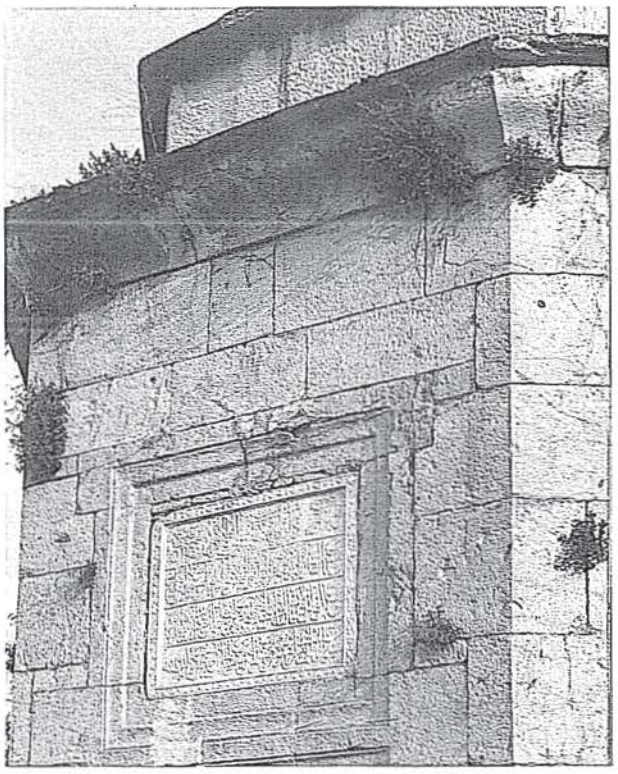
[23] Hac Ziyareti: Hacca gidecek adaylar, ulu mezarları ve ahirete göçmüş büyükleri ziyaret, dua ederler.

Beyliği'nin üçüncü beyi ve Taşköprü Fatihi Muzafereddin Yavlak Arslan'ın Şeyh'ül islamı olduğu söylenilmektedir. Bakımı cami ve dernek mensuplarına yapılmakta olup, yılda 10.000 civarında ziyaretçisi olmaktadır.

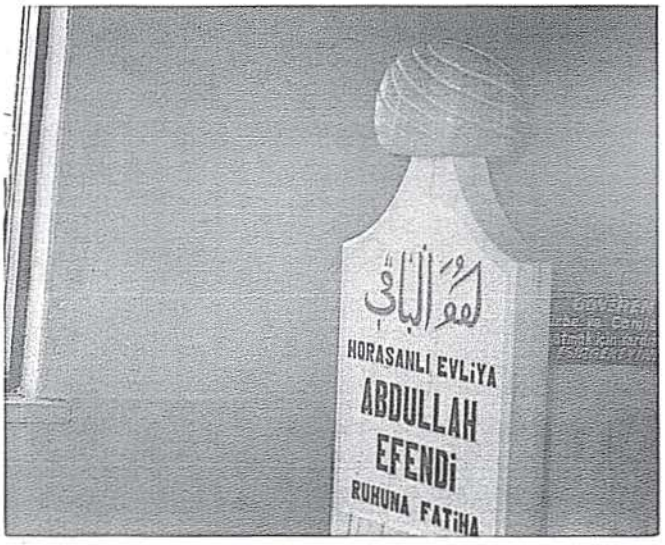
SONUÇ:

Biz bu 35 türbe münasebeti ile, halk kültürünün ve onu destekleyen diğer disiplinler münasebetiyle bilgi verirken evvelce yer verdiğimiz kültür kodlarını mükerrer olmasınlar diye tekrar zikretmedik. Bununla birlikte; Halveti, Yedi Tepe, Bez Bağlamak, Horasan Eri, Veli, Ağaç, Baba, Uçmak, Postnişin, Nakşi-Bayramî, Vahşi Hayvanlarla Ünsiyet, Sabaniye, Peşgirdar, Ibrıktar, Asa Suyu, Keramet, Sanduka, Atabey Gazi, Tepe, Evliya Himmet, Çandaroğulları, Çobanoğulları, Kara-Karanlık, Türk İslam Misyoneri, Nevruz, Işık, Kız-Kızlar, Kurt-Kurt Şeyh, Şifalı Su, Sünnet Ziyareti, Düğün Ziyareti, Seyid, Kuru Kavak'a Binmek, Asker Ziyareti, Hacı Ziyareti gibi tanım ve tabirlere halk inançları itibariyle açıklık getirmeye çalıştık.

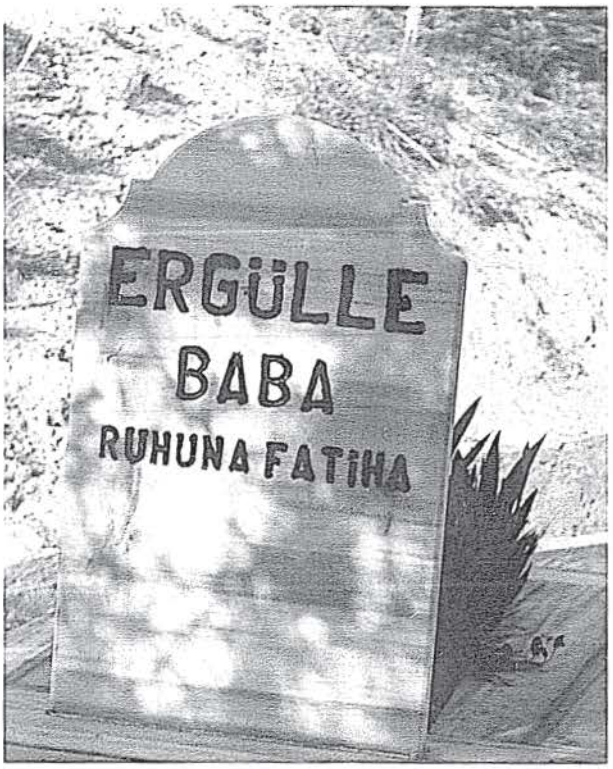
Yararlandığımız malzeme, Diyanet İşleri Başkanlığı personeli tarafından İslamî perspektiften din görevlisi yöntemi ile derlenilmişti. Mistik folkloru arama diye bir gayret ve kuşkusu olmayan bir alan çalışması idi. Anket formları da bu zihniyette hazırlanmıştı. Yani ayet ve hadiste yeri olmayan bid'adlara doğal olarak itibar edilmemişti. Bu itibarla belirli bir karekteristiği, belirli bir kimliği vardı. Malzemenin bu kimliği derleyenlere şükran duymamıza mani değildir. Bize göre önemli ve yararlı bir malzemedir.

Hasan Paşa Türbesi

Göveren (Geyikli Baba) Türbesi

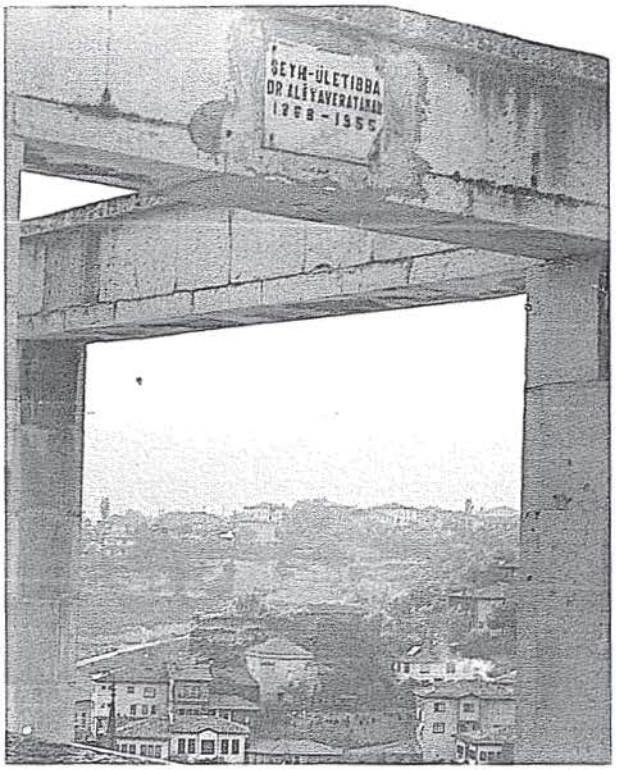

Kirkilli - Ergülle Türbesi

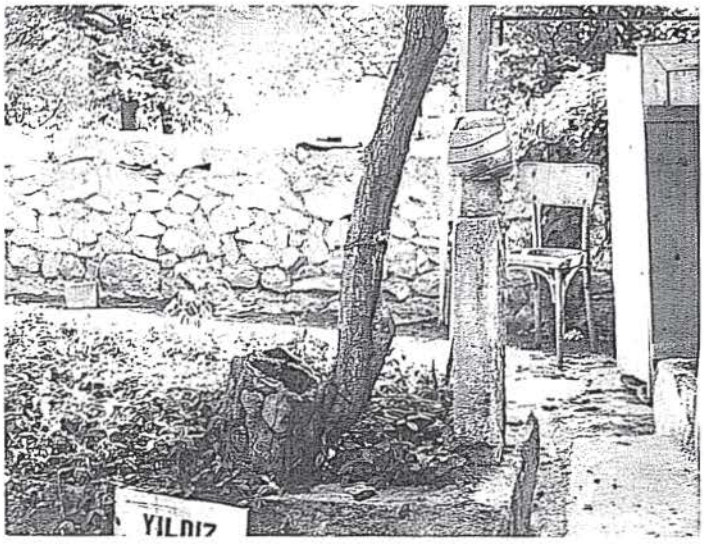

Hıdır Paşa Türbesi

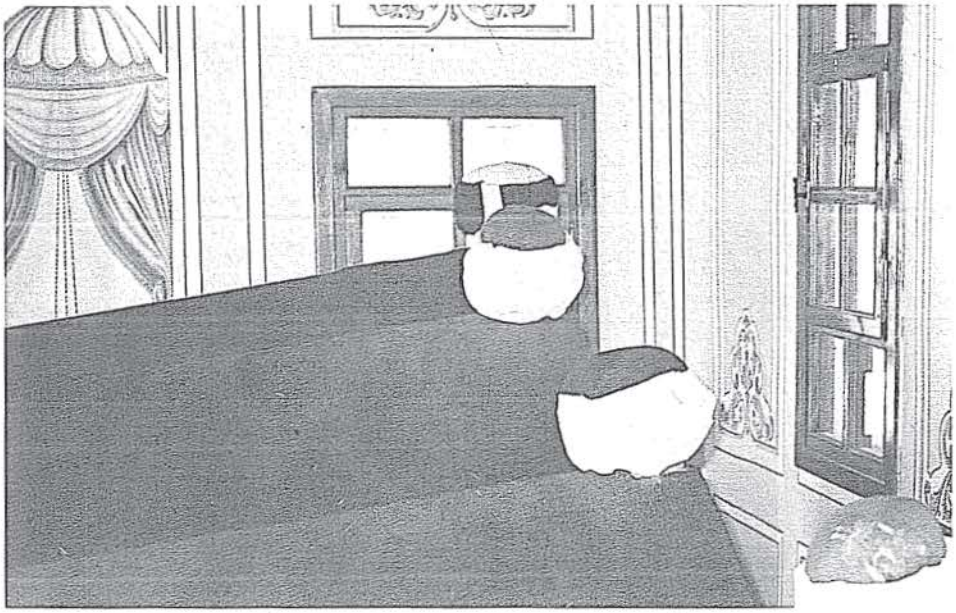
Yaşar Kalafat

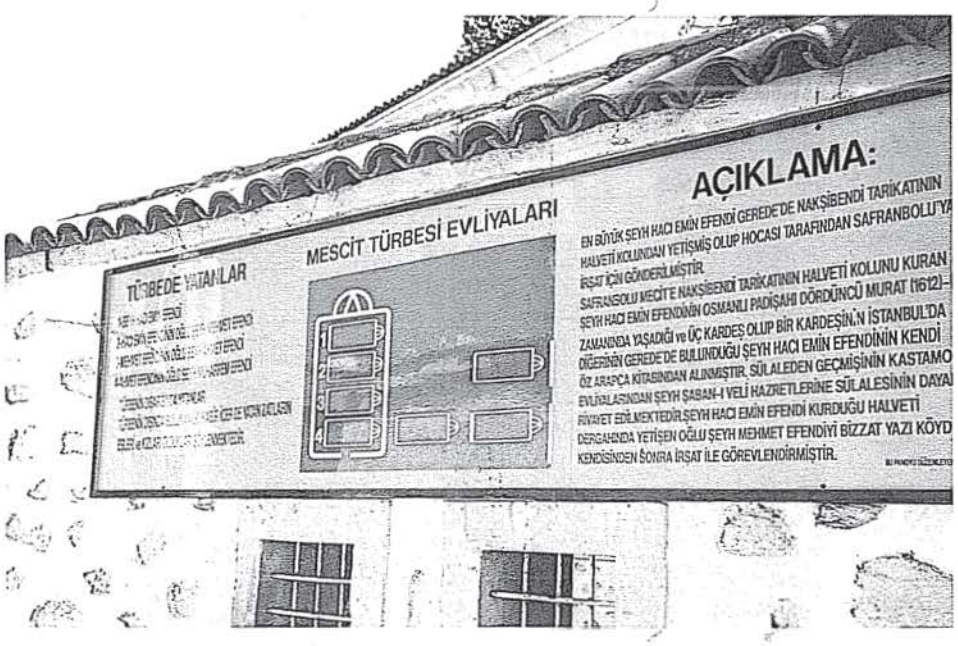
Ali Yaver Ataman

Yıldız Baba

Hacı Mehmet Efendi - Hacı Emin Efendi
Ahmet Efendi - Muhammet Efendi

Hacı Mehmet Efendi - Hacı Emin Efendi
Ahmet Efendi - Muhammet Efendi

Ali Baba ve Hasan Baba

Ali Baba ve Hasan Baba